

EL GÈNERE *APAMEA* O., 1816 A CATALUNYA (LEPIDOPTERA, NOCTUIDAE, AMPHIPYRINAE) (1ª PART)

J. BELLAVISTA, A. GARCÍA, J.J. PÉREZ-de-GREGORIO & I. ROMANÁ

Bellavista, J., García, A., Pérez-de-Gregorio, J.J. & Romaná, I., 1986. El gènere *Apamea* O., 1816 a Catalunya (Lepidoptera, Noctuidae, Amphipyridae) (1ª Part). *Misc. Zool.*, 10: 199-203.

The genus Apamea O., 1816 in Catalonia (Lepidoptera, Noctuidae, Amphipyridae) (1st part).— A faunistic study of the genus *Apamea* O. within the Catalan fauna is presented. Up to now 20 species have been recorded for the Iberian fauna, 17 of which in Catalonia. This paper deals with seven species: *A. monoglypha*, *A. lithoxyloae*, *A. sublustris*, *A. crenata*, *A. epomidion*, *A. aquila* and *A. lateritia*. The *Apamea* species are more frequent in the Pyrenees and in the mountain of Northeastern Catalonia (Puigsacalm, Guillerics-Montseny). Central and Southern Catalonia are inhabited by few species (mainly *A. monoglypha* Hfn. and *A. anceps* D. & S.).

Key words: Lepidoptera, Noctuidae, Amphipyridae, *Apamea*, Fauna, Catalonia.

(Rebut: 11-XII-85)

Josep Bellavista, C/ Casanova 142, 08036 Barcelona, Espanya. — Angel García, C/ Sabino Arana 28, 08030 Barcelona, Espanya: — José J. Pérez-de-Gregorio, Gran Via Jaume I 35, Girona, Espanya. — Ignacio Romaná, Passeig de Gràcia 114, 08008 Barcelona, Espanya.

INTRODUCCIÓ

Com a contribució a l'estudi dels Noctuidae de Catalunya, en aquest treball es dona a conèixer la distribució del gènere *Apamea* O. al nostre país. Sobre cada espècie hom ha recollit el màxim nombre de dades de col·leccions, bibliogràfiques i pròpies, les quals són expressades en coordenades UTM de 10 × 10 Km. Donat el gran nombre de representants d'aquest gènere a Catalunya, en aquest treball hom tracta només set espècies, deixant per més endavant l'estudi de les restants.

El gènere *Apamea* O., 1816 compta 28 espècies europees (HARTIG & HEINCKE, 1973), de les quals CALLE (1982) n'assenyala 18 a la fauna ibèrica. Al 1983 es va descobrir l'*A. epomidion* Hw. (VILARRÚBIA et al., 1983; SARTO, 1983), que augmentà el cens a 19 espècies ibèriques. D'elles a Catalunya hom en coneixia 16. Amb la recent troballa de l'*A. oblonga* Hw., són ja 20 els elements ibèrics coneguts, i 17 els catalans.

Quant a la biogeografia, cal destacar la predominança dels elements eurasiàtics i holàrtics. En oposició, el nombre de representants mediterranis és ben migrat; de les espècies catalanes només l'*A. platinea* Tr. té una distribució mediterrani-asiàtica. Gènere essencialment montígen, la majoria d'espècies que viuen al nostre país n'ocupen el Pirineu, Pre-pirineu i, per la Serralada Transversal, arriben fins les Guillerics i el Montseny. Hi ha casos, però, en que aquesta expansió vers el Sud no hi és palesa. Això passa a les formes que habiten els estatges alpi i subalpi (*A. zeta* Tr., *A. maillardi* Gyr., etc.). Finalment, dues espècies (*A. monoglypha* Hfn. i *A. anceps* D. & S.) colonitzen també indrets baixos i litorals. Volen en una generació, generalment de VI a VIII.

Pel que fa a la morfologia externa, plantes hostes, genitatives i altres aspectes de llur biologia, hom pot consultar les obres generals prou conegudes: SEITZ (1914), CULOT (1914-1917), FORSTER & WOHLFAHRT (1971), MIKOLA & JALAS (1979) i CALLE (1982).

LLISTA D'ESPECIES

Apamea monoglypha Hfn., 1766 (fig. 1)

Eurasiàtica, és sens dubte l'espècie més freqüent del gènere a Catalunya. Fou descoberta per SAGARRA (1915), que l'assenyalà de la Vall d'Aran, Sant Julià de Vilatorça i Manlleu. Es tracta d'un element ampliament estès pel Pirineu, Pre-pirineu i Guïlleries-Montseny (WEISS, 1915; ROSSET, 1920; DE-GREGORIO, 1979a; DE PRINS, 1984; etc.), però que viu també a les serres pre-litorals i litorals: serra de Collcerola i ports de Tortosa (col. MZB), Anoia (Requena leg.). Inclosa als catàlegs dels Pirineus centrals (RONDOU, 1933) i Orientals (DUFAY, 1961). Citada d'Andorra (LAEVER, 1958). A la Península Ibèrica ocupa fonamentalment la meitat septentrional. Vola en una generació: VII-IX. Amb la forma típica hom recull de tant en tant la forma *infuscata* Busch-White.

Fig. 1. Exempler adult de *Apamea monoglypha* Hfn.
Adult specimen of Apamea monoglypha Hfn.
(Fotografia: Jordi Vidal i Albert Masó, cedida per Enciclopèdia Catalana).

Apamea lithoxylaea D. & S., 1775

Espècie de distribució eurasiàtica, escassa a Catalunya, on viu des del Pirineu fins el Montseny. La primera citació catalana és de la Vall d'Aran (IBARRA, 1975). Fins ara ha estat recollida a les següents localitats: vall d'Aran: Les, CH-14 (IBARRA, 1975), port de Viella, CH-12 i port de la Bonaigua, CH-32 (DERRA & HACKER, 1981), Pont d'Arròs, CH-13 (CALLE, 1981b); Alta Ribagorça: Eriste, BH-91 (ABÓS-CASTEL, 1980); Cerda-

nya: Alp, DG-09 (DE-GREGORIO & ROMAÑA, 1980), Puigcerdà, DG-19, DH-10 (ROMAÑA leg.); Ripollès: Gombreny, DG-27, 1 ex. del VII (Cervelló leg.); Garrotxa: Sant Privat d'En Bas, DG-46-56, 1 ex. del VII (Bellavista leg.); Osona: Sant Julià de Vilatorça, DG-44 (DE-GREGORIO & ROMAÑA, 1980); Montseny: "Montseny", DG-42-52 (DE-GREGORIO & ROMAÑA, 1980), Santa Fe, Turó de l'Home, Fogars de Montclús, DG-52, Sant Pere de Vilamajor, DG-41 (SARTO, 1984).

Inclosa als catàlegs de RONDOU (1933) i DUFAY (1961): Pirineus Orientals: Vilafranca de Conflent i El Vernet, DH-41-51. Recollida a Andorra: Ordino, CH-71 (LAEVER, 1958), Sant Julià, CH-70 (P. Roche leg.). A la Península Ibèrica se la troba, localitzada i rara, en llur meitat septentrional. Una generació, VII-VIII.

Apamea sublustris Esp., 1788

Eurasiàtica. Descoberta per IBARRA (1976) a la vall d'Aran, presenta una distribució similar a la de l'espècie anterior: vall d'Aran: túnel de Viella, CH-12 (IBARRA, 1975), port de Viella, CH-12 i port de la Bonaigua, CH-32 (DERRA & HACKER, 1980), Salardú, CH-23 (GARCIA et al., 1981), Vaquèira, CH-32-33 (CALLE, 1981), Arrès, CH-13 i Salt del Pitx, CH-13-23 (Bellavista leg.); Cerdanya: Alp, Das, DG-09, Puigcerdà, DG-19, DH-10 (GARCIA, 1981), La Molina, DG-18 (De-Gregorio leg.), Guils de Cerdanya, DH-00 (Viader leg.); Ripollès: Queralbs, DG-38 (GARCIA et al. 1981); Montseny: Fogars de Montclús, DG-52 (SARTO, 1984). Cal comprovar llur presència a la serralada Transversal i Guïlleries.

Està citada dels Pirineus centrals (RONDOU, 1933), i Orientals (DUFAY, 1961), concretament de Porté, DH-01. Es coneix d'Andorra: Ordino, CH-71 (LAEVER, 1958). A la Península Ibèrica viu a la franja cantàbrica-pirinenca i a la serra de Guadarrama. Una generació, VII-VIII.

Apamea crenata Hfn., 1766 (*rurea* F., 1775)
Eurasiàtica, fou descoberta per SAGARRA

(1923) a la vall d'Aran. Estesa des del Pirineu fins el Montseny: vall d'Aran: Salardú, CH-23 (SAGARRA, 1923), túnel de Viella, CH-12 (IBARRA, 1975), pont d'Arròs, CH-13 (CALLE, 1981), Arròs, CH-13 i Salt del Pitx, CH-13-23 (Bellavista leg.); Alta Ribagorça: alguns km al sud del túnel de Viella, CH-11 (DE PRINS, 1984); Pallars Sobirà: Alins de Vallferrera, CH-61 (BELLAVISTA, 1985); Cerdanya: Alp, DG-09 (A. García leg.); Ripollès: Querolbs, DG-38 (De-Gregorio leg.), Planoles, DG-28 (J.Mª Olmo leg.), Vidrà, DG-46, 1 ex. del VI (Dantart leg.); Garrotxa: coll de Bracons, DG-46 (Bellavista leg.), coll de Condreu, DG-55 (Masó et al. leg.), Olot, DG-56-57 (Teixidor leg.); Cabrerès: massís de Cabrera, DG-45-55 (Garciamoreno et al. leg.); Montseny: Viladrau, DH-43 (A. García leg.), Santa Fe, turó de l'Home, DG-52 (SARTO, 1984). Hi ha una citació dubtosa de Garriguella, EG-08, a l'Alt Empordà (AHO-LA & KOHONEN, 1983).

L'espècie es coneix dels Pirineus Orientals: Cat. L'home i Porté, DH-01 (De Laever; DUFAY, 1961); també dels centrals (RONDOU, 1933). Trobada a Andorra: La Cortinada, CH-71 (Josa et al. leg.), Llorçs CH-71 (Dantart leg.) i Sant Julià, CH-70 (P. Roche leg.). A la Península Ibèrica ocupa la serralada cantàbrica, el Pirineu, i llurs estreps. Vola en una generació, de V a VIII, i es presenta en dues formes: la típica (= *ochrea* Tutt) i la f. *alepecurus* Esp. (forma fosca).

Apamea epomidion Hw., 1809 (= *charactera* auct.)

Es tracta d'una espècie de distribució eurasiàtica que a Catalunya viu des del Pirineu fins les Guilleries-Montseny: Pallars Sobirà: Ribera de Cardós, CH-51 (BELLAVISTA, 1985); Ripollès: Vallfogona, DG-47 (Bellavista leg.); Garrotxa: Sant Privat d'En Bas, DG-46-56, Coll de Bracons, DG-46 (Bellavista & De-Gregorio leg.), Olot, DG-56-57 (Teixidor leg.); Cabrerès: massís de Cabrera, DG-45-55 (SARTO et al., 1984); Osona: Balenyà, DG-33, primera captura a Catalunya (VILARRÚBIA et al., 1983); Montseny: Fogars de Montclús, DG-52 (SARTO, 1983). (fig. 2).

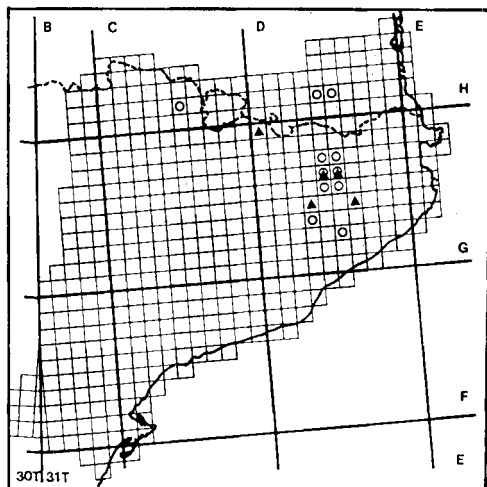

Fig. 2. Distribució a Catalunya de: ○ *A. epomidion*; ▲ *A. aquila*. Cada signe indica la presència de l'espècie dins el quadre corresponent del reticle U.T.M.

Geographical distribution in Catalonia of: ○ *A. epomidion* and ▲ *A. aquila* in Catalonia, using U.T.M. reticle.

Està citada dels Pirineus centrals: Gèdre (RONDOU, 1933); i Orientals: El Vernet, DH-41-51 (RONDOU, 1933; DUFAY, 1961). No es coneix d'Andorra. A la Península Ibèrica no s'ha trobat fora de Catalunya, però probablement s'estengui per tota la serralada pirinenca. Vola en una generació, VII-VIII.

Apamea aquila Donz., 1837 ssp. *funerea* Hein., 1859

De distribució eurasiàtica, la ssp. *funerea* Hein. viu també a Centreuropa. A Catalunya ha estat trobada a la Cerdanya: Alp, Das, DG-09 (GARCÍA et al., 1981); Garrotxa: Sant Privat d'En Bas, DG-46-56 (Bellavista leg.); Osona: Gurb, DG-34 (SARTO et al., 1984); i Guilleries: Susqueda, DG-64 (JOSA, et al., 1980; primera citació catalana) (fig. 2).

Es coneix dels Pirineus centrals: Gèdre, Héas (RONDOU, 1933), però no dels Orientals ni d'Andorra. Bastant rara, sempre en individus isolats, en una generació: VII-VIII. No ha estat citada de la resta de la Península Ibèrica.

Apamea lateritia Hfn., 1766

Holàrtica. Citada per primer cop de la vall d'Aran (DE-GREGORIO, 1979b) a Catalunya és exclusiva del Pirineu: vall d'Aran: Saldardú, CH-23 (DE-GREGORIO, 1979b), port de la Bonaigua, CH-32 (DERRA & HACKER, 1980; DE PRINS, 1984; BELLAVISTA, 1985), port de Viella, CH-12 (DERRA & HACKER, 1980), pont d'Arròs CH-13, i Vaquèira, CH-32-33 (CALLE, 1981), salt del Pitx, CH-13-23 (Bellavista leg.); Alta Ribagorça: Eriste, BH-91 (ABÓS-CASTEL, 1980), alguns km al sud del túnel de Viella, CH-11 (DE PRINS, 1984); Pallars Sobirà: Alins de Vallferrera, CH-61, Boavi, CH-52, Ribera de Cardós, Serra d'Aurati, CH-51 (BELLAVISTA, 1985); Cerdanya: Das, FG-09 (Vallhonrat leg.), Puigcerdà, DG-19, DH-10 (Romaña leg.); Ripollès: Planoles, DG-28 (J.Mª Olmo leg.), Querolbs, DG-38 (De-Gregorio leg.), Vall-Ter, DG-39 (Bellavista leg.).

L'espècie es coneix dels Pirineus centrals (RONDOU, 1933) i de nombroses localitats del Orientals (RONDOU, 1933; DUFAY, 1961): Vilafranca de Conflent, DH-41, El Vernet, DH-41-51, Font-Pedrosa, DH-30, Formigueres, DH-21, Montlluís i La Cabanassa, DH-20, Les Bulloses, DH-11, Porté, DH-01. També ha estat recollida a Andorra: Ordino, CH-71 (LAEVER, 1958), Llorçs, Segudet, CH-71 (Dantart leg.), Sant Julià, CH-71 (P. Roche leg.). A la Península Ibèrica viu al Pirineu i a la serralada Cantàbrica, volant en una generació, VI-VIII. Localment abundosa.

BIBLIOGRAFIA

- ABÓS-CASTEL, F., 1980. Lepidópteros de la provincia de Huesca (IV). La cuenca del río Esera (cuarta parte). *SHILAP Revia. lepid.*, 8(30): 117-122.
- AHOLA, M. & KOHONEN, L., 1983. Perhosten keräilyä enpanjassa Kesällä 1982. *Baptria*, 8(3): 61-78.
- BELLAVISTA, J., 1985. *Noctuidae* recollits al Pirineu Central *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 48: 21-26.
- CALLE, J., 1981. *Noctuidae* del Valle de Arán colectados en 1979 *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 32: 17-20.
- 1982. Noctúidos españoles. *Bol. Serv. Plag. Insp. Fitop.*, Fuera de serie n° 1: 1-430.
- CULOT, J., 1914-1917. *Noctuelles et Geometres d'Europe, II*. Culot, J. Ginebra.
- DE-GREGORIO, J.J.P., 1979a. Fauna lepidopterològica de les Guilleries. *Fam. Noctuidae. Treb. Soc. Cat. Lep.*, 2: 23-29.
- 1979b. *Noctuidae* nous per a la fauna catalana i altres cites interessants (I). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 2: 57-68.
- DE-GREGORIO, J.J.P. & ROMAÑA, I., 1980. *Noctuidae* nous per a la fauna catalana i altres cites interessants (II). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 3: 15-24.
- DE PRINS, W., 1984. Some faunistic remarks on the Spanish Lepidoptera fauna (III). *SHILAP Rvta. Lepid.*, 12(46): 131-134.
- DERRA, G. & HACKER, H., 1981. Contribution to the Lepidoptera fauna of Spain. Heterocera of a three-week visit in summer 1980. *SHILAP Revta. lepid.*, 10(37): 23-31.
- DUFAY, C., 1961. Faune terrestre et d'eau douce des Pyrénées-Orientales. Fasc. 6. Lépidoptères I, Macrolépidoptères. *Vie et Milieu, Supplément*, 12(1): 1-154.
- FORSTER, W. & WOHLFAHRT, Th. A., 1971. *Die Schmetterlinge Mitteleuropas. Eulen (Noctuidae)*, IV. Franckh'sche Verlagshandlung. Stuttgart.
- GARCÍA, A., DE-GREGORIO, J.J.P. & ROMAÑA, I., 1981. *Noctuidae* nous o interessants per a la fauna catalana (IV). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 4: 17-32.
- HARTIG, F. & HEINICKE, W., 1973. Elenco sistematico dei noctuidi europei. Systematisches Verzeichnis der Noctuiden Europas (*Lepidoptera, Noctuidae*). *Entomologica*, 9: 187-214.
- IBARRA, M. de., 1975. Catálogo de los lepidópteros del Valle de Arán. *SHILAP Revta. Lepid.*, 2(8): 284-288.
- JOSA, J., MASÓ, A. & DE-GREGORIO, J.J.P., 1980. Tres *Noctuidae* nous per a la fauna ibèrica. *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 3: 61-62.
- LAEVER, E. de, 1958. Quinze jours de chasse en Andorre. *Lambilloidea*, 58(11-12): 99-107.
- MIKKOLA, K. & JALAS, I., 1979. *Suomen Perhoset: Yökköset 2. (Lep. Noctuidae)*. Suomen Perhosluokijain Seura. Helsingisaä Kustannusosakeyhtiö Otava. Helsinki.
- RONDOU, J.P., 1933. Catalogue des lépidoptères des Pyrénées, II *Ann. Soc. Ent. Fr.*, 102(3): 237-316.
- ROSSET, O. Ch., 1920. Doce días en la Sierra de Montgrony. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 20: 22-26.
- SAGARRA, I., 1915. Lepidópters nous per a la fauna catalana pertanyents a les famílies *Notodontidae, Lymantriidae, Saturniidae, Drepanidae, Noctuidae* i *Cymatophoridae*. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 15: 74-84.
- 1923. Adició a la fauna lepidopterològica catalana *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 23: 26-27.
- SARTO, V., 1983. *Apamea epomidion* (Haworth, 1809), nuevo *Noctuidae Amphipyrrinae* para la península Ibèrica. *SHILAP Revta. lepid.*, 11(44): 313-314.
- 1984. Estudio de los lepidópteros *Noctuidae* del macizo del Montseny (Barcelona). Tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.

SEITZ, A., 1914. *Les Macrolépidoptères du Globe. 1e partie. Les Macrolépidoptères de la Région Palearctique. 3^e1 vol. Hétérocères Noctuiformes.* Alfred Kern. Stuttgart.

VILARRÚBIA, J., MASÓ, A. & DE-GREGORIO, J.J.P.,

1983. Alguns heteròcers nous o interessants per a la fauna catalana (II). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 6: 43-49.

WEISS, A., 1915. Contribució a la fauna lepidopterològica de Catalunya. *Treb. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 1: 59-80.